

مدرسه علمیه عالی و تخصصی الزهراء(س)
گرگان

بهار ۹۹

معرفی دانشنامه امام علی (علیه السلام)

از آن جا که طرح کلان دانشنامه‌نگاری دینی در سال منسوب به امام علی (علیه السلام) آغاز شد، دانشنامه امام علی (علیه السلام) به عنوان گام اول این پروژه از ابتدای سال ۱۳۷۹ تا اواخر سال ۱۳۸۱ در کمتر از بیست ماه طراحی، نگارش و به چاپ رسید. دانشنامه امام علی (علیه السلام) دایره‌المعارفی است موضوعی در زمینه شخصیت، سیره و اندیشه‌های امیرالمؤمنین (علیه السلام) و پدیده‌های معاصر و پس از عصر آن حضرت که پیوندی وثیق با شخصیت و مکتب آن بزرگوار دارد که در شش هزار صفحه و دوازده جلد سامان یافته است. (۱) این دانشنامه دایره‌المعارفی است موضوعی به زبان فارسی که در سال ۱۳۸۰ شمسی توسط پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و زیر نظر علی اکبر رشاد منتشر شده است. (۲)

این اثر شامل یکصد و سی مدخل اصلی و حدود سه هزار مدخل فرعی است که با همکاری بیش از دویست تن از دانشوران و استادان حوزه و دانشگاه تألیف شده است. همچنین دانشنامه امام علی (علیه السلام) برگزیده کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، برترین پژوهش دینی کشور، کتاب سال حوزه و کتاب سال ولایت می باشد.

ویژگی های دانشنامه امام علی (علیه السلام)

دانشنامه امام علی (علیه السلام)، دانشنامه‌ای غیرالفبایی و موضوعی است که نویسندگان آن سعی کرده‌اند با استفاده از برخی نظریات معاصر و استناد به منابع دست اول، ابعاد و زوایای مختلف شخصیت امام علی (علیه السلام) را بررسی کنند. این دانشنامه ساختارمند است و موضوعات مطرح شده در مقالات آن، همسو هستند و از گفته‌ها و روایات

علی(علیه السلام) در تحقیق مقالات، استفاده شده است. ویژگی دیگر این دانشنامه، یک‌دستی در قواعد علمی پژوهش و نگارش است و از زبان غیرعلمی و شعارپردازی در آن، پرهیز شده است. استفاده از نویسندگان متخصص در هر موضوع، از دیگر ویژگی‌های این دانشنامه است.

در این دانشنامه، میانگین حجم مقالات ۵۰ صفحه است و برای استفاده از گفته‌های امیرالمؤمنین(علیه السلام)، تنها به نهج‌البلاغه اکتفا نشده است.(۳)

ساختار علمی دانشنامه امام علی(علیه السلام)

ساختار علمی دانشنامه امام علی(علیه السلام) در ده زمینه کلان به سامان شده است. هریک از محورهای کلان نیز به فراخور تنوع و میزان مقالات به شاخه‌های تخصصی‌تر تقسیم شده و در یک یا چند مجلد عرضه شده است. علاوه بر دوازده جلد اصلی، یک مجلد نیز با عنوان «درآمد» حاوی مقدمه اصلی اثر، فهرس تفصیلی، نمایه‌های موضوعی، چکیده مقالات، شناختنامه قلمزنان و همکاران و ... فراهم شده است.

ساختار موضوعی دانشنامه امام علی(علیه السلام)

ساختار موضوعی و فهرست مدخل‌های اصلی به صورت زیر است:

جلد اول: حکمت و معرفت؛

جلد دوم: مبدأ و معاد؛

جلد سوم: نبوت و امامت؛

جلد چهارم: اخلاق و سلوک؛

جلد پنجم: حقوق؛

جلد ششم: سیاست؛

جلد هفتم: اقتصاد؛

جلد هشتم: تاریخ؛

جلد نهم: تاریخ؛

جلد دهم: سیره؛

جلد یازدهم: سیره؛

جلد دوازدهم: مرجعشناسی. (۴)

جلد یکم تا سوم دانشنامه امام علی، ویژه مباحث اندیشه‌ای و عقیدتی است و در آن از حکمت و معرفت و کلام و الهیات سخن می‌رود در این مباحث کوشیده شده است تا آموزه‌های علوی تجزیه و تحلیل شود و با رویکرد فقهی به روایات امام علی نگریسته شود.

جلد چهارم دانشنامه از آن اخلاق و سلوک است و در آن شماری از مباحث اخلاق بررسی شده است. جلد پنجم، مباحث حقوقی در سیره و آموزه‌های آن حضرت است. آنچه در این عرصه شایان عبرت‌آموزی، است همگونی سیره حضرت با آموزه‌های بلند اوست. هر چه امام در باب حقوق مردم بر زبان آورده، در عرصه عمل نیز محقق ساخت. در این جلد فقه امام علی، حقوق بشر و حقوق زن، جایگاه بیعت در حکومت و حقوق متقابل مردم و حکومت، جرم‌شناسی و چگونگی پیشگیری از آن و حقوق مجرمان، آیین دادرسی در سیره و آموزه‌های آن امام تبیین شده است.

ششمین جلد ذیل عنوان سیاست آمده است هم سیاست امام و هم سیاست در نگاه آن حضرت تبیین شده است.

جلد هفتم ابعاد گوناگون اقتصاد و معیشت، از آموزه‌ها و سنت آن حضرت استخراج شده است برخی از مقالات این جلد کلان محور و برخی مورد محور هستند.

جلد هشتم و نهم درباره زندگی و جلد دهم و یازدهم ویژه سیره آن حضرت است. مقالات این مجلدات، به اقتضای موضوع که پیشینه پژوهشی دارد، بلند است. آنچه ذیل عنوان تاریخ و سیره آمده است، سی مقاله تحقیقی و در حدود دو هزار صفحه شامل کارنامه زندگی امیرالمؤمنین، دوستان و دشمنان و سیره و فضایل آن حضرت می‌باشد. دوازدهمین جلد از دانشنامه ذیل عنوان فرعی مرجع‌شناسی به آهنگ پژوهش درباره مهم‌ترین منابع که ویژه امیرالمؤمنین است، فراهم آمده است. این جلد، کتابشناسی نیست، بلکه کتاب‌های گزینش شده مرجع است. (۵)

برخی از نویسندگان این مجموعه عبارتند از حضرات اساتید و دانشوران: عبدا... جوادی آملی، سیدمرتضی عسگری، سیدجعفر شهیدی، رضا استادی، سیدجعفر مرتضی عاملی، رضا داوری، سیدجعفر سیّدان، علی ربانی گلپایگانی، سیدمحمدرضا مدرسی، محمدهادی معرفت، محمد سروش، رسول جعفریان، سیدمصطفی محقق داماد، علی دوانی، محمدعلی سادات، مهدی مهریزی، محمدعلی جاودان و ....

منابع

۱. www.mehrnews.com/new

۲. dictionary.abadis.ir/fatofa

۳. <http://fa.wikishia.net/>

۴. <http://iict.ac.ir/daneshemamali>

۵. <http://abp.isca.ac.ir/encyclopedias>